

Danutė Ramonaitė-Mukienė „Oginskiai muzikai“

„Meilė muzikai lyg kokia Ariandos gija vedė juos prie amžino, nemirtingo kūrybos šaltinio, suteikiančio sielai džiaugsmo ir pripildančio ją žmogiškojo gyvenimo prasmės...“

S. M. Nemahaj

Oginskiai – didikų ir kunigaikščių giminė. Ji save kildino iš Riurikaičių. Kilmės vieta – Kozelskas (Rusija). Oginskių pavardės pradininkas – Dmitrijus Hlušonokas (m. 1510 m.), Smolensko dalinio kunigaikščio Vasilijaus Hlašinos vaikaitis. XV a. pab. Aleksandras Jogailaitis jam padovanojo Ogintų dvarą (Kaišiadorių rajonas).

Padavimas sako, kad XVI a. pr. Jurgis Fiodorovičius turėjęs du sūnus. Vienas iš jų buvęs karštas kaip ugnis ir davęs pradžią Oginskių giminei, o kitas buvęs pilvočius ir pradėjęs Puzinų giminę. Šis padavimas turi tik tiek istorinio pagrindo, kad Puzinų ir Oginskis šeimas siejo giminystės ryšiai.

Oginskių giminė apie du šimtmečius (nuo XVII a. pab.) darė didelę įtaką Lietuvos politiniam, ekonominiam ir kultūriniam gyvenimui. Žinoma, kad 19 šios giminės atstovų buvo senatoriai. Iš šios giminės iškilo LDK kancleris, LDK maršalka, LDK išdininkas, Žemaitijos seniūnas, 3 etmonai, 9 vaivados, 10 kaštelionų, 5 Lietuvos Vyriausiojo tribunolo pirmininkai, keletas kompozitorių, nemažai kitų garsių valstybės ir visuomenės veikėjų.

Kunigaikščio titulas Oginskiams buvo oficialiai imperatoriaus pripažintas 1783 m. Oginskių vyriškoji šaka pasibaigė 1909 m., kai mirė bevaikis Irenėjaus Oginskio sūnus Bagdonas. Daugelis Oginskių ir šios giminės palikuonių buvo iškilūs muzikai, muzikos globėjai, dvarų muzikinių tradicijų puoselėtojai. Spausdiname trumpus pasakojimus apie labiausiai žinomus Oginskių giminės muzikus. Rengiant publikaciją, naudotasi informacija, paskelbta 2001 m. Minske išleistoje I. Y. Alounikaj. S. M. Nemahaj, V. I. Skorobagataj knygoje „Oginskių giminės muzikai“ (leidinio viršelio nuotrauka – viršuje). Publikacijoje panaudotos iliustracijos – taip pat iš šio leidinio.

Grigalius Antanas Oginskis (m. 1709 m. spalio 17 d.)

Jono Oginskio sūnus. Vienas iš žymiausių Oginskių giminės atstovų Lietuvoje. 1698 m. birželio 23 d. Raseiniuose jis buvo išrinktas Žemaitijos seniūnu. Ypač pasižymėjo XVIII a. pačioje pradžioje vykusiame pilietiniame kare – jis buvo vienas iš vadinamosios Respublikonų partijos, kovojusios prieš tuo metu Lietuvoje dominuojančią Sapiegų giminę, vadų. Kulminacinio taško ši kova pasiekė vadinamojoje Valkininkų konfederacijoje (1700), kuri sudavė lemiamą smūgį Sapiegomis. Po to Grigas Oginskis tapo lyg kokiu Lietuvos karaliuku, gavusiu teisę rinkti mokesčius ir vedęs savo atskirą užsienio politiką. Jis palaikė glaudžius ryšius su caru Petru I, kuris prie G. A. Oginskio dvaro laikė savo diplomatinį atstovą. Tuo pačiu metu G. A. Oginskis organizavo partizaninį karą prieš į Lietuvą įsiveržusią švedų kariuomenę. 1701 m. G. A. Oginskis buvo Lietuvos atstovas Petro I ir Augusto II susitikime Biržuose, 1703 m. jis drauge su Maskvos daliniais paėmė Biržus ir kartu su visa Lietuva pasidavė Petro I globai. Maždaug tuo pat metu buvo suruoštos žiaurios Kretingos skerdynės prieš Sapiegų ir švedų šalininkus. Persvarai kryptant į švedų pusę, vėl ėmė atgyti Sapiegų galybė, ir nemažai didikų grįžo į jų pusę. 1706 m. ir G. A. Oginskis bandė taikytis su Sapiegomis, tačiau iš tų derybų nieko neišėjo, ir G. A. Oginskis iki mirties pasiliko ištikimas carui. Po Mykolo Višnioveckio rezignacijos G. A. Oginskis gavo Lietuvos didžiojo etmono titulą. Turėjo savo dvare orkestrą, iš kurio 4 griežikus 1703 m. pasiuntė groti į Maskvos caro orkestrą. Pradedant G. A. Oginskiu visoje Oginskių giminėje susidarė tradicija globoti muziką.

Karolis Oginskis (mirė 1726)

Jo asmenybė viena iš paslaptiniausių iš visos Oginskių muzikų dinastijos. Ilgą laiką buvo abejojama, ar iš viso jis toks buvo, o vienintelis Karolio kūrinys – sonata smuikui „Carlo Oginsky“ – buvo priskiriamas Mykolui Kazimierui Oginskiui ir net Mykolui Kleopui Oginskiui – klasicizmo laikotarpio kompozitoriams. Tačiau šio kūrinio stilius rodo, kad jis priklauso kur kas ankstesnio laikotarpio autoriui. Sonata žavi savo melodijos gaivumu, formos grakštumu ir aiškumu. Tai rodo autoriaus muzikinį skonį ir meistriškumą.

Mykolas Kazimieras Oginskis (1730–1800)

Buvęs pretendentas į Lietuvos-Lenkijos karaliaus karūną, įtakingas LDK valstybės veikėjas. Vienas iš labiausiai išsilavinusių savo epochos žmonių. Poetas, dailininkas, muzikas, knygų leidėjas. Kūrė muziką, eiles ir libretus operoms, gerai griežė smuiku, grojo klarnetu ir arfa, pats kūrė muzikinius kūrinius. Buvo parengęs arfos mechanizmo tobulinimo projektą. Savo rezidencijoje Slonime buvo įkūręs orkestrą ir operos teatrą, kurios čia ne kartą yra klausęsis karalius Stanislovas Augustas.

Čia, savo „mūzų dvare“, specialiai tam pastatytuose namuose, buvo įkūręs mokyklas, kuriose rengdavo profesionalius dainininkus, muzikantus ir šokėjus. Mokyklose dirbo geriausi vietiniai ir užsienio šalių mokytojai. Anot tyrinėtojų, jo įkurtas teatras ir kapela nenusileido tuo metu geriausiems Europos kolektyvams.

Mykolas Kazimieras Oginskis palikuonių neturėjo. Jis daugelį metų globojo savo trečiosios eilės pusbrolio Andriaus Oginskio sūnų kompozitorių, visuomenės ir politikos veikėją Mykolą Kleopą Oginskį (1765–1833).

1765–1784 m. Mykolo Kazimiero Oginskio rūpesčiu buvo iškastas 54 km ilgio kanalas, kuris per Nemuno intaką Ščarą, Pripetės intaką Jaseldą, Dnieprą iš Baltijos jūros atvėrė kelią į Juodąją jūrą ir į Konstantinopolį. Kunigaikštis šioms statyboms paaukojo 12 milijonų auksinių. Šis kanalas buvo pavadintas Mykolo Kazimiero Oginskio vardu.

Mirė Slonime. Tarp jo raštų minimi: „Książka in octavio majori“ (1781), „Powiesci historyczne i moralne“ (1782), „Bajki i nie bajki“ (1788). Parašė muziką dramoms „Cyganie“ (pastatyta Siedlecuose 1786 ir 1788) ir „Polą elizejskie“ (pastatyta Slonime 1788). Sukūrė polonezų smuikui su fortepijonu. Spėjama, kad jis yra smuiko sonatos a-dur (rankraštis saugomas Šverino bibliotekoje) autorius.

Mykolas Kleopas Oginskis (1765–1833)

Kunigaikštis, politinis veikėjas, kompozitorius. Jis – Ašmenos seniūno, Lietuvos didžiojo kanclerio, Trakų vaivados ir kašteliono Andriaus Oginskio sūnus. Gimė 1765 m. rugsėjo 26 d. netoli Varšuvos (tėvų dvare Guzove), mirė 1833 m. spalio 15 d. Florencijoje.

Mykolas Kleopas Oginskis išgarsėjo savo aktyvia politine veikla, lakia vaizduote, muzikiniu talentu, sumanumu. Ypač jį išgarsino polonezai, iš kurių pasaulinės šlovės susilaukė iki šiol plačiai žinomas „Atsisveikinimas su Tėvyne“. Lietuvoje, kitose Europos šalyse gerai žinomos ir jo mazurkos, valsai.

Jis – Vilniaus universiteto garbės narys. Garsus diplomatas, LDK iždininkas, vienas iš 1794 m. sukilimo vadovų.

M. K. Oginskio tėvą Andrių Oginskį Trakų vaivada paskyrė tuo metu, kai jo sūnui Mykolui Kleopui Oginskiui buvo vieneri metai. Sūnaus Mykolo Kleopo auklėjimą, kai vaikas buvo dar mažas, pavedė prancūzų pedagogui Jeanui Rollay. Kleopas buvo gabus muzikai ir greitai padarė didelę pažangą. Vėliau jis mokėsi ir pas kitus garsius ano meto pedagogus, muzikus.

M. K. Oginskiui didelę įtaką padarė jo giminaitis, poetas, dailininkas, muzikas, knygų leidėjas Mykolas Kazimieras Oginskis (1730–1800).

Lenkijos-Lietuvos Respublikos laikais Mykolas Kleopas Oginskis dirbo Seime, buvo pasiuntinys Olandijoje. 1793 m., po Antrojo Žečpospolitos padalijimo, jis tapo LDK iždininku.

1794 m. dalyvavo T. Kosciuškos sukilime, Sluškų rūmuose (Vilnius) buvo įkūręs sukilėlių štabą, kovojo prie Voložino, Ivenco, Višniovo (Baltarusija) jo paties lėšomis ginkluotame šaulių būryje. Mykolas Kleopas Oginskis buvo Ukmergės, Švenčionių, Breslaujos apskričių sukilėlių vadas. Po sukilimo ir I Antrojo Lietuvos-Lenkijos padalijimo, Lietuvai praradus nepriklausomybę, M. K. Oginskis, prisidengęs svetima pavarde, pasitraukė iš Lietuvos. Spėjama, kad būtent tuo laiku, paliekant tėvynę, ir buvo sukurtas minėtasis garsusis jo polonezas „Atsisveikinimas su Tėvyne“.

Gyvendamas užsienyje, M. K. Oginskis laišku kreipėsi į Napoleoną, prašydamas padėti Lietuvai ir Lenkijai atgauti savarankiškumą, tačiau Napoleono nuomone, nors Lietuva ir Lenkija neteisėtai atsidūrė Rusijos valdžioje, ji, kaip ir bet kuri kita tauta, pati ginklo pagalba turi atsikovoti savo teises.

1802 m. caras Aleksandras I dovanojo M. K. Oginskiui nusižengimus rusų valdžiai, leido sugrįžti į Lietuvą ir toliau valdyti Rietavo seniūniją. Tais pačiais metais Mykolas Kleopas Oginskis buvo išrinktas Vilniaus universiteto garbės nariu.

Sugrįžęs iš užsienio, iš pradžių gyveno Zalesėje, netoli Smurgainių (Baltarusija). Čia jis sukūrė didelę dalį savo romansų ir pjesių fortepijonui, pradėjo rašyti „Prisiminimus“ ir muzikini-estetinių esė rinkinį „Laiškai apie muziką“. Zalesėje jis nemažai laiko praleisdavo bendraudamas su ispanų smuikininku Eskudero, dainininku Paliani, su buvusiu muzikos mokytoju Jozefu Kozlowskiu.

Tuo metu jis lankydavosi ir Rietave. 1808 m. čia vyko iškilmingos jo sūnaus Irenėjaus vardinės.

1810 m. M. K. Oginskis tapo caro slaptuoju patarėju ir senatoriu.

M. K. Oginskis vienu metu buvo tapęs prorusiškos Lietuvos politikos šalininku. Prieš prasidedant Rusijos karui su Napoleonu, M. K. Oginskis buvo sumanęs atkurti LDK kaip autonominę Rusijos imperijos dalį, tačiau to jam įgyvendinti nepavyko, nes caras neturėjo laiko, o gal ir nenorėjo iš esmės užsiimti tais Lietuvos reikalais.

1814 m. M. K. Oginskis Rietavo seniūniją iš valstybės nusipirko už 277600 rublių. Taip Rietavas tapo privačiu Oginskių šeimos dvaru, o greitai po to ir svarbiausia jų rezidencija.

M. K. Oginskis buvo vedęs du kartus: 1789 m. jo žmona tapo Izabelė Lasocka (1764–1852), su kuria jis turėjo du sūnus: Tada (1798–1844) ir Pranciškų Ksaverą (1801–1837).

1802 m. M. K. Oginskis santuoką su Izabele Lasocka nutraukė ir vedė Žemaičių didiką Kajetono Nagurskio iš Kurtuvėnų našlę dainininkę Mariją de Neri, kuri buvo kilusi iš Venecijos. Su ja M. K. Oginskis susilaukė trijų dukterų: Amelijos (1803–1858), Emos (1810–1871), Idos (1813–?) ir sūnaus Irenėjaus Kleopo (1808–1863).

Apie 1822-uosius metus M. K. Oginskis savo dvarus užrašė žmonai ir vaikams, o pats išvyko gyventi į Italiją. Paskutiniuosius vienuolika metų jis gyveno Florencijoje. Čia jį 1829 m. aplankė poetas Adomas Mickevičius ir jo draugas Antonijus Odincovas.

Prieš mirtį kurį laiką Mykolas Kleopas Oginskis gyveno netoli Santa Marijos Novellos bažnyčios (Florencija). Ten jis 1833 m. ir mirė. Iš pradžių kompozitorius buvo palaidotas netoli vienuolyno esančiose kapinėse. Po kurio laiko iš čia jo palaikai buvo perkelti į Santa Croce (Švento Kryžiaus) baziliką. Čia jam pastatytas balto marmuro paminklas. Minėta bazilika – įskilių Florencijos valstybės, politikos, meno, mokslo veikėjų kapinynas. Čia ir Mikelandželo, Džoakino Rossinio, Nikolinio Džovanio Batistos, Galilėjaus, daugelio kitų plačiai pasaulyje žinomų žmonių amžinojo poilsio vieta.

Pranciškus Ksaveras Oginskis (1801–1837)

Mykolo Kleopo Oginskio sūnus. Jis buvo Vilniaus universiteto auklėtinis, priklausė slaptai filomatų organizacijai. 1820 m. kartu su broliu Tadu Antoniju (1798–1844) jis lankydavosi Varšuvos aristokratų salonuose, kur sėkmingai atlikdavo savo kūrinius, parašytus madingu, aiškiu stiliumi – briliantu. Jis daug ką perėmė iš J. L. Duseko, A. Kolono, G. Spontinos ir savo tėvo kompozitoriaus Mykolo Kleopo kūrybos, nuspalvindamas tų laikų muziką lyg kokiomis aukso gijomis. Aiškios, emocionalios, atviros P. K. Oginskio pjesės buvo lyg kelias link romantiškų F. Šopeno polonezų ir etapiniai kūriniai šio žanro kūrinių poetizavimo kelyje.

Amelija Zaluska (1803–1858)

Mykolo Kleopo Oginskio dukra. Vaikystę ir jaunystę praleido Zalesėje. Čia ji išmoko groti fortepijonu. Iš pradžių grodavo tėvo sukurtus polonezus, o paskui pradėjo kurti ir pati. Pirmieji jos kūrinių buvo skirti namų šventėms. Juos atlikdavo salonuose, dainuodavo choras. Ištekėjo už Karolio Zaluskio (1794–1845). Po to gyveno Klaipėdoje, dar vėliau – vyro gimtajame Ivaniče, kuris yra Karpatų kalnuose – tarp Krokuvos ir Lvovo. Greitai šis dvaras pradėjo garsėti kaip kurortinė vietovė, kuri traukdavo ne tik nepakartojamo grožio vaizdais, gydymaisiais šaltiniais, bet ir koncertais, kuriuos rengdavo maloni šio dvaro šeimininkė Amelija Zaluska ir jos vaikai. Tais metais Amelija sukūrė keletą valsų bendru pavadinimu „Ivaničo aidas“, taip pat nemažai polonezų, mazurkų, polkų. Kūrybai būdingas atvirumas ir muzikinis subtilumas.

Karolis Bernardas Zaluskis (1834–1919)

Amelijos Zaluskos sūnus, Mykolo Kleopo Oginskio anūkas. Jis mokėsi Vienos universitete. Vėliau, dirbdamas Vienos diplomatinėje tarnyboje, apkeliavo visą Europą, aplankė Konstantinopolį, Teheraną, Tokiją, Kairą, pabuvojo Kinijoje, Polinezijoje ir džiunglėse. Jis mokėjo apie dvidešimt kalbų, tarp jų ir japonų, persų, turkų. Rašė eiles, literatūrinės esė, versdavo iš kitų kalbų, buvo geras pianistas, kompozitorius, garsėjo ir kaip šachmatininkas. 1863 m. Vatikano archyvuose Karolis Bernardas Zaluskis, tyrinėjo senąją vokiečių ir ankstyvąją krikščioniškąją muziką. Šių tyrinėjimų įtakoje jis parašė pjeses fortepijonui „Pradžią pirmos Pindaro pifiki“ ir „Himną Nemezidei“. Sugrįžęs į gimtąjį Ivaničą, buvęs diplomatas daug laiko skirdavo muzikavimui. Tuo metu jis rengė spaudai ir savo kūrinius. Tarp jų meistriškumu išsiskiria Polonezas pe-bemol mažor, du noktiurnai, šeši etiudai, mazurkos, programinės pjesės, trijų tomų kolekcija „Įvairių šalių populiarios dainos“, romantinė poema „Saulėtekis“ – prisiminimai apie žydraakę Graikiją, kur Karolis Bernardas Zaluskis stebėjo senosios Trojos kasinėjimus.

Kazimieras Ostoja-Ostaševskis (1864–1948)

Amelijos Zaluskos anūkas, Mykolo Kleopo Oginskio proanūkis. Jis pradėjo kurti muziką dar būdamas aštuonerių metų, net nepažindamas natų. Vėliau brolių Ostaševskių trio (Adomas grojo smuiku, Stanislovas – violončele, Kazimieras – fortepijonu) visuomenėje buvo žinomas kaip itin gerai grojantis ansamblis. Kazimieras mokėsi Leipcige, garsėjo kaip geras čiuožėjas ant ledo ir fechtuotojas, mėgo arklius, rašė knygas. 1915 m. jį labai stipriai paveikė brolio Stanislovo mirtis. Tuo metu jis parašė pjesę, kuri vėliau plačiai išgarsėjo kaip „Laidotuvių maršas maršalo Pilsudskio garbei“.

Karo metais Kazimieras Ostoja-Ostaševskis kartu su kitais savo šeimos nariais gyveno

Gmundeno miestelyje, kuris yra tarp Zalcburgo ir Linco. Čia jis sukūrė pjesę „Traukinys artėja“ ir šelmišką valsą „Varlių valsas mėnesienoje“.

Paskutiniuosius savo gyvenimo metus K. Ostoja-Ostaševskis praleido savo dvare Ladzinuose. Šis dvaras kasmet sutraukia nemažai Oginskių kūrybos gerbėjų. Čia yra išlikęs senasis rojalis „Bozendorfer“. Gyvos ir šio dvaro turtingos muzikinės tradicijos.

Albertas Vojcekas Ostoja–Ostaševskis (1902–1975)

Kazimiero Ostojos-Ostaševskio sūnėnas. Jis garsėjo kaip geras muzikantas. Puikiai skambindavo fortepijonu, buvo talentingas improvizatorius. Jam palikimo keliu atiteko keletas dvarų ir Šopeno Variacijų fortepijono duetui re mažor rankraštis. Ši kūrinį šeimos valia jis turėjo įtraukti į savo koncertų programų repertuarą. Baigęs Krokuvos Jogailos universitetą, tarpukario metais Albertas dirbo juristu. Tuo laiku jis paskelbė keletą savo muzikinių kūrinių. Juose jaučiasi impresionizmo epochos ir vėlyvojo romantizmo muziką J. Bramso ir S. Rachmaninovo kūrinių dvasia.

1929 m. buvo išleisti Alberto Voiceko Ostojos-Ostaševskio kūriniai fortepijonui „Preludijos ir muzikiniai išpūdžiai“. 1931 m. išleistas jo sukurtas „Lėtas ir charakteringas šokis“. 1938 m. – rapsodinė „Elegija“, juokingoji „Kanconetta“, lengvutė, tarsi bekūnė pjesė „Jums“ ir gūsinga „1937–ųjų metų rudenio“. Šiais kūriniais, kurie kupini senosios aristokratinės epochos dvasios, Albertas Voicekas Ostoja-Ostaševskis ir atsisveikino su šiuo pasauliu.

Anžejus ir Ivo Zaluskiai

Broliai Anžejus ir Ivo Zaluskiai gyvena Anglijoje.

Vyriausiasis brolis Anžejus Zaluskis (g. 1929) – pianistas ir muzikologas. Jis yra išleidęs keletą knygų ir paskelbęs nemažai straipsnių apie Mykolo Kleopo Oginskio gyvenimą ir kūrybą.

Ivo Zaluskis (g. 1939 m.) yra įrašęs dvi savo šeimos muzikų kūrinių kompaktines plokšteles (CD). Jis – „Iškilmingos mesos“, kelių roko operų ir daugelio kūrinių fortepijonui autorius. Daug koncertuoja kaip atlikėjas.